

wil daarmee de oude redactie van art. 36 bestrijden. Na aftrek van het Oud-testamentische houdt hij dus de reeds boven genoemde drie punten over: 1. De overheid is dienaar van Gods, 2. ze is gebonden aan de Wet en 3. ze moet den christelijken godsdienst als bron van zedelijkheid en orde bevorderen, door ze te beschermen tegen publieke onteering en atheïstische propaganda." 22)

Saamvallende kunnen we instemmen met de conclusie van prof. Dooyeweerd: „Het kosmisch grondprincipe (van de Souvereiniteit in eigen kring) is door Calvin althans in zijn kerngedachte gegrepen en reeds met volle scherpheid uitgewerkt in zijn leer omtrent het tijdelijk kerkinstituut, in diens interne onafhankelijkheid van den Staat." 23) Daarbij kan echter vastgesteld dat bijkens Van Lonkhuyzen juist voor de verhouding van Kerk en Staat (Koninkrijk Gods en koninkrijken der aarde), en niet zoozeer op het punt van onafhankelijkheid van de Kerk van den Staat, de fouten liggen. Deze onjuistheden op het punt van de verhouding van Kerk en Staat bleven bestaan en oefenden invloed, o.a. ook direct en indirect op de oorspronkelijke formuleering van art. 36.

Zoo betekent Calvin voor ons onderwerp, zeker „van Augustinus terug naar de Schrift". Maar negatief (in de kritiek op het verleden en voor de toekomst in de vrijmaking van Kerk en Staat) is zijn werk van meer betekenis dan positief (in de regeling van die verhouding, naar de Schrift). Op dit laatste punt liggen de gebreken die nog te overwinnen bleven en ten deele nog te overwinnen zijn.

L.

H. J. W.

22) Van Lonkhuyzen, p. 38-40.

23) Dooyeweerd, De Christelijke Staatsidee, p. 28, 29.

UIT DE SCHRIFT

Souvereine liefde.

Zoo waakt dan, want gij weet den dag niet, noch de ure in dewelke de Zoon des menschen komen zal.

Matth. 25:13.

Dit woord van den Heiland is een woord van soevereine liefde. Als Hij dit woord spreekt, dan duurt het nog maar enkele dagen en Hij is de Bruidgom aan Wien alles begeerlijk is. De Bruidgom aan Wien de Vader macht zal geven de bruiloft te bereiden in de gloriewereld, van waar Hij gekomen is en waar Hij weer heengaat. De Bruidgom, Die ons op Zijn weg gezet heeft, den weg van Zijn feest, en Die nu met soevereine liefde ons beveelt om Zijn feest ook zuiver te bewaren, tot dat Hij komt om ons tot Zijn glorie in te trekken. Want Zijn feest zal niet gevierd worden in deze wereld, de wereld van de bruid, maar in de wereld van den bruidegom. En wie dit woord van soevereine liefde „zoo waakt dan" gehoord heeft, wie daarin den Bruidgom heeft hooren spreken, die bewaart nu ook Zijn feest in een goed en zuiver hart. In een hart, dat Zijn feest niet vervalscht, dat Zijn feest ook nimmer vergeten kan, dat zich niet laat verleiden door valsehe profeten. Het blijft voor hem het feest van den hemelschen bruidegom. En hem vergelijkt de Heiland nu met de wijze maagden, die, ter bruiloft genoodigd, niet alleen hun feestlampen meenamen, maar ook hun oliekranken. Zij hadden dat gedaan, omdat zij bij zich zelf overlegd hadden, dat het zou worden het feest van den bruidegom, niet hun feest, maar Zijn feest. En zij wilden hem daarin eeren, opdat hij zijn feest luisterrijk zou vieren. En zoo kwam het, dat zij brandende feestlampen hadden toen de bruidegom inging tot Zijn feest.

De Heiland wist, dat er een lange tijd zou liggen tusschen Zijn heengaan tot den Vader en Zijn wederkomen. In dien tusschentijd zou plaats vinden de rijpmaking der eeuwen, de samenvergadering van de groote gemeenschap der heiligen, maar ook het optreden der valsehe profeten, die er velen verleiden, ook de groote afval. En in dien tijd, waarin de Bruidgom vertoeft te komen, komt het er nu op aan of ons hart Zijn soevereine liefde ondergaan heeft, dat wij beschreven zijn voor Zijn feest, of wij dies ook zelf de liefde hebben om Zijn Woord getrouw te bewaren, gelijk wij het ontvangen hebben, of wij nog dezelfde convocatie hebben, waarmee wij door Hem ter bruiloft zijn genoodigd. Uit dat feit zal dan het wonder plaats vinden van medaangezet te worden aan Zijn tafel. Uit het zuiver bewaren van Zijn evangelie, ondanks de vele valsehe profeten, bloeit dan de glorie op van op den akker te zijn en toch gereed te wezen, van in de keuken te staan en toch bereid te zijn voor Zijn feest, van op kantoor te zitten en toch meegetrokken te worden naar de wereld van den bruidegom. Uit het getrouw bewaren van de eenmaal ontvangen convocatie komt dan de heerlijkheid van in een oogwenk de feestlamp te kunnen ontsteken om den komenden bruidegom te ontmoeten. Dat hangt niet af van iemands laatste

gebed — hij krijgt er geen gelegenheid meer toe — of van iemands laatste psalm — daar is zelfs geen tijd meer voor als de bruidegom komt, — maar dat hangt hier van af, of ons hart Zijn soevereine liefde erkend heeft, en dies al Zijn woorden in dierbaar geloof bewaard heeft, al heeft het eeuwen geduurd voor Hij wederkwam. Getrouw bewaard ook in den strijd tegen de valsehe profeten, die Zijn feest hebben verduisterd en Hem Zijn glorie hebben ontnomen.

Hij is gereed ter bruiloft, zegt de Heiland. Die mensch heeft een feestlamp te ontsteken, wanneer in de wolken het teken van Zijne toekomst verschijnt. Dat kan niemand begrijpen gereed te zijn, een feestlamp te hebben, wanneer de hemelsche Bruidgom komt. Want Zijn komen tot ons is geweldig, is verbijsterend van glans en heerlijkheid. Hij is er in een punt des tijds, Hij komt midden in het cultuurleven van deze wereld. En Hij komt om ons tot Zich te trekken, om ons in Zijn gloriewereld te zetten. En dat gaat naar de werkmethode van Hem, bij Wien duizend jaren zijn als één dag, en één dag als duizend jaren. En alleen wie in zijn hart Zijn feest bewaard heeft, die is gereed, gereed om in een punt des tijds getrokken te worden, om in een oogwenk ter bruiloft in te gaan. Zijn feestlamp is het getrouw bewaard hebben van het evangelie des kruises, in de wereld gepredikt naar het welbehagen Gods. Dat is het beslissende op den dag van Zijn wederkomst. Zoo waakt dan! En wat beslissend is op den dag van Zijn komen tot ons, is ook beslissend in ons leven. Als wij vandaag willen zijn, zooals wij ook zijn willen op den dag van Zijn komen, dan moeten wij Zijn Woord getrouw bewaren. Dan zal op dien grooten en geweldigen dag van den Bruidgom ook onze feestlamp branden en zullen wij gereed zijn ter bruiloft. En die strijd om Zijn Woord getrouw te bewaren wordt al grooter. Dus zal ook onze liefde zich moeten verdiepen om Zijn feest vast te houden. En deze liefde zal zich verdiepen, zoo zij zich laat beheerschen door Zijn soevereine liefde, waarmee Hij ons aanspreekt: „Zoo waakt dan!" Want wij slaan op den weg van Zijn feest. Wij zijn daar op gezet door verkiezende liefde.

Zoo mag Hij soverain over ons heerschen.

Het is ook groot een hemelschen Bruidgom te hebben.

H.

v. d. B.

KERKELUK LEVEN

„Het verbond Gods". (VIII.)

We konden deze week nog wel even doorpraten over wat bijkens ons vorig nummer een predikant noemde het „eerstgeboorterecht". We herinnerden aan het werk van de predikanten K. J. Pieters en J. R. Kreulen, wier geschrift kerkelijk geaprobeerd werd; het heette: „De Kinderdoop" (1861).

Interessant is dit geschrift ook om het vervolg der historie. Vier jaar later (bijkens „Voorwoord"), dus in 1865, verscheen van de hand van ds K. J. Pieters, een wederom kerkelijk goedgekeurd geschrift: „Het Baptisme bij het licht der Heilige Schrift en der geschiedenis beoordeeld en in 't licht gesteld" (T. Telenga, Franeker).

In het „Voorwoord" van dit nieuwe geschrift deelt ds Pieters mee, dat het eerste werk van beide auteurs, „De Kinderdoop", tegenspraak ontmoet heeft, wat trouwens, zegt hij, verwacht was. De tegenspraak was voorzien, omdat de oud-Gereformeerde leer, welke door dit werkje bij vernieuwing gehandhaafd wordt, bij velen, die zich gereformeerden noemen, meer dan onbekend is, en daardoor een ongewoon voorkomen heeft. „Die tegenspraak" — zoo gaat Pieters verder — „openbaarde zich dan ook, niet in den vorm van wetenschappelijke of grondige weerlegging, hiertoe scheen de vereischte moed of kracht te ontbreken, maar als verdachtmaking van onrechtzinnigheid, dat natuurlijk veel gemakkelijker was, en in een streven om deze gewaande ketterij door een veroordeelend kerkelijk vonnis te treffen. De uitslag beantwoordde echter niet aan het oogmerk. De regter, die men had ingeroepen, verklaarde, dat hij de beklagden niet kon beschuldigen van de betekenende en verzegelende kracht der sacramenten (want dit had men tot punt van aanval gekozen) in strijd met de belijdenis der kerk te hebben voorgesteld. Hiermede was deze kwestie op kerkelijk gebied althans regtelijk geëindigd".

Was zoo door de chr. geref. kerk (van 1861—65) de opvatting van Pieters—Kreulen in groote lijnen anders gewaardeerd, dan consequente aanvaarding van prof. Aalders' boek zou gedaan hebben, toch kwam van particuliere, en dan wel baptistische zijde de kwestie toch weer op het tapijt. Er verscheen een brochure van „den heer Willms, ouderling bij de Baptisten te IJden in Oost-Friesland". Titel was: „De kinderdoop der gereformeerden, volgens het werkje van K. J. Pieters en J. R. Kreulen, ... is buiten en tegen het bevel des Heeren, en in strijd met de leer van de onmagt des menschen tot geestelijk goed; personeele verkiezing; bijzondere verlossing; krachtadige roeping; volharding".

Hoewel de schrijvers van „De Kinderdoop" „naauwelijks gedacht hadden" aan „een aanval tegen het Baptisme" (ze wilden immers slechts de „reformateurs" weer laten spreken tot opbouw van het eigen gereformeerde leven), werden ze door de baptistische bestrijding genoodzaakt, op bepaalde details nader in te gaan.

Deze nadere details nu zijn typeerend voor het kennen van de chr. geref. zienswijze uit die dagen. Beteekenend is reeds, dat (bl. 40) naar Pieters' meening het boekje van Wormser „over den kinderdoop" „zeer veel goeds bevat", alsmede dat de door ons reeds genoemde L. J. Hulst uitvoerig uit dit nieuwe werkje citeert. Met name is dit het geval in zijn verzet tegen de leer, dat Christus Hoofd van het genadeverbond is (Hoofd, als „partij"). Hulst haalt eerst Ursinus aan ten bewijze, dat deze opsteller van den Catechismus wel „allerlei inlichting" geeft „omtrent Gods Verbond MET menschen IN Christus", „maar geen spoor van een verbond Gods MET Christus OVER de uitverkorenen, dat van gene wederzijdse verplichtingen weet". Kortom: het is weer een uitdrukkelijk protest tegen het onhistorisch maken van het genadeverbond (35). Uit Olevianus wordt hetzelfde aangetoond (37). Na Trigland te hebben besproken, komt Hulst dan bij Pieters terecht (over het Baptisme). Uit Pieters' geschrift citeert Hulst met instemming (P. 50, H. 42):

„Het hier bedoelde dogmatische denkbeeld van een door den Vader met den Zoon, als het Hoofd der uitverkorenen, van eeuwigheid gesloten genadeverbond was, zooveel ons uit de geschiedenis der dogmatiek gebleken is, aan de apostolische kerkvaders, aan de oude christelijke kerk, aan de Hervormers, en aan de opstellers onzer belijdenis en liturgie geheel onbekend. Althans van dit begrip wordt bij hen niet een enkel woord melding gemaakt."

En dan komt daarna het breede betoog, dat men in de buurt van Nestorius terecht komt, als men Christus Hoofd van het genadeverbond noemt. Hulst zelf spreekt zich ook kort daarover uit (we citeren het reeds), en volstaat verder met een breed citaat uit Pieters.

Het is de moeite waard, even op te letten. Men denkt allicht, dat Pieters doorslaat. Toch is dat niet het geval. Hij is op het chapitree gekomen door de lezing van Comrie. Deze laatste theoloog toch — aldus Pieters — had ook het oor geleend aan de these, dat God niet zoozeer IN als wel MET Christus (als Hoofd en Partij) het verbond had opgericht (over het hoofd der uitverkorenen heen dus, en niet MET de geloovigen en hun zaad).

Slaan we Comrie zelf op (Heidelh. Catech. 349, 350 v.), dan hooren we hem weer verwijzen naar Boston. Boston's ideeën over het „genadeverbond" kort samenvattende zegt Comrie:

a. het genadeverbond (349) is een onderhandeling tusschen God den Vader en den tweeden Adam (God in den persoon des Vaders, ter eener, en Christus als de tweede Adam (!), „de uitverkorenen verbeeldende", ter anderzijde). Let dus goed op: geen onderhandeling tusschen Vader en Zoon, in qualiteit van Goddelijke personen, doch tusschen God (in den Vader, „vertoonende de Godheid") en den tweeden Adam;

b. nu zijn er in alle verbonden twee partijen, en dus ook twee WILLENS! dit moet dus ook hier zoo wezen;

c. welnu, dat is ook zoo metterdaad, want we hebben hier:

1e. den wil van God in den persoon des Vaders, 2e. den wil van de MENSCHHEID van Christus, „aangemerkt in deszelfs allernauwste vereeniging met den persoon des Zoons Gods".

Laat ons even halt houden. Gaat het u schemeren? Mij wel.

Want, nuchter redeneerende, zou men zoo zeggen: de wil van Christus' MENSCHHEID, wel, die kan er eerst wezen en kan eerst werken na Zijn ontvangenis uit de maagd Maria door den Heiligen Geest (we beginnen opzettelijk zoo vroeg mogelijk). Niet daarvoor. Derhalve, zoo wilt gij, lezer, nu besluiten: derhalve wil Comrie zeker leeren, dat God met den mensch Christus na Zijn geboorte, en dus in den tijd „onderhandeld" heeft?

Hoe logisch het klinken moge, Comrie denkt er toch weer anders over. Hij zegt nadrukkelijk: o neen, niet in den tijd, doch „vóór alle tijden, dat is van eeuwigheid" (351) is het verbond der genade met Christus als tweeden Adam opgericht; de „onderhandeling" is „eeuwig".

En als ge dan verwonderd u afvraagt: hoe zit dat nu? kan een tijdelijke werkelijkheid in de eeuwigheid functioneeren?, dan is Comrie's verbluffende solutie de navolgende:

„Zoo dat gy ziet, dat hier twee onderscheidene willen zijn; de wil van God, in de persoon des Vaders, en de wil van de menschheid van Christus, aangemerkt in des zelfs allernauwste vereeniging met de persoon des Zoons Gods. En schoon deze menschheid niet van eeuwigheid was in de vereeniging, maar in de tyd geworden is, zoo strydt dit niet tegen deze onderhandeling, die eeuwig is, vermits God de dingen, die niet zijn, aanziet ¹⁾ als of ze waren, en terwijl dat hier een PERSOON is, die de aan te nemene menschheid in de eenigheid van syn persoon zonde aannemen, zoo konde Hy die verbeelden, als of hy dezelfde alrede in de eenheid syns persoons aangenomen had." (350.)

Ik weet niet, lezer, hoe het u gaat. Wat mij betreft, hoe bang ik er voor ben, den mooien naam „wijsbegeerte" te beleedigen door wat mij niet aanstaat, gemakshalve

1) Goede vriend Comrie, dat staat er niet in Rom. 4:17!!

maar „filozofisch". Onderspinzel van „Zoon" eigen b. Waarom Denk daar geen plan tegen antw.

De scheikunde Tot mijn permanente

Een „v"

Prof. dr. W. W. de „kind" openlijk beschouwt.

De aan den broede de vaten bij de U- verzorgd Genade.

Verbond

Korte Sa

genade bij

Tweeërle

Uw Doop

Het boec

teer, maar

sloten wa

verstor

voor jong

voor gescl

belijdenis

Eik woon

ik wel. Ik

schrift is

een tegenw

tische c

dient de

En nu d

Wel, laa

dan een

bestrijden

synodelid

ter wille v

een predik

den Woel

toonden ('

na deze ui

met wie h

schillen a

indien de

strijden, t

niet, dan m

is. Maar c

deelen.

Wij zulle

Om onze

houden, m

a. op bl.

man in de

erkennen

kinderen, o

man is ni

Abraham

pand der g

gen dus ve

b. op bl.

van Calvin

verbonds"

er van uit

soorten k

verklaring

Bij Rom.

woordspeli

gelijkliden

worden." C

een aanme

deze Calvi

gebruiken".

Als hij di

een monste

Men ziet

van een d

geslingerd

een doorlo

dige con

Merkwa

1839. Een

bepaalde

laten toetse

andere con

Ook ter be

de aangeva

zijn ze nie

de method

1) Ik vers

boek met

juist tot d

M. kan da

gers op zij

gesproken.

In den kerkelijken weg.

De bekende geschiedenis van Saulus' roeping uit Handelingen 9 kenmerkt zich door een verrassende wending, waaraan niet steeds voldoende aandacht geschonken wordt. Eerst gaat het alles geweldig, de hemelen worden geopend, Saulus ontvangt een buitengewone, lichamelijke verschijning van den Heere Jezus, de Geest werkt op krachtadige wijze in zijn hart. Hij vast en waakt drie dagen en nachten... Dan breekt het buitengewone af en wordt het alles zeer normaal. Ik lees als het ware: er was een ouderling te Damascus, die Ananias heette, deze ging op huisbezoek bij Saulus. Wij zouden haast zeggen: wat moet die man er bij! Zooals wij soms zelf de ouderlingen der gemeente met een beleefde gelatenheid ontvangen, het is nu eenmaal voorschrift. De leuze: de kerk er buiten! heeft voor velen iets aantrekkelijks, niet het minst in de evangelisatie. Maar de Bijbel leert ons wat anders, deze plaatst de kerk er niet buiten. God eert Zijn kerk. Ach, in de wereld is zij weinig in tel; het is Sion, niemand vraagt naar haar! Zelfs als wij trouwe kerkgangers zijn, zoeken wij meer over haar dan dat wij van haar spreken. Onze grootste vrees is voor een „kerkist” gehouden te worden. Maar God eert Zijn kerk, Hij eert ook het ambt in de kerk. Daarom zal God Zijn werk aan Saulus door de ambtelijke prediking van het evangelie laten voltooien.

De wereld moet echter niet alleen gewezen worden op de kerk, de kerk moet ook onafhankelijk gewezen worden op de wereld. Ananias had geen Saulus in zijn blokboekje staan. Hij had even weinig aan de mogelijkheid van de bekeering van Saulus gedacht, als wij de bekeering van Hitler of Rosenberg zouden verwachten. Gods kinderen botsen gedurig met Gods wil, ook met Zijn evangelie. Als de kerk van bekeering hoort, dan zegt zij nog altijd sceptisch: het zal wel niet echt wezen! Doch de Heere wijst Ananias op Zijn Vrijmacht; deze is Mij een uitverkoren val! Wat heeft God velen gepasseerd om dezen Saulus te kiezen tot apostel. Daar waren vele broeders in de gemeente die gaven bezaten, die een vurige ambitie gevoelden om God in het ambt te dienen. Daar haalt God Zijn apostel bij wijze van spreken uit een communistische cel. Zoo botsen ook wij gedurig tegen Gods vrijmacht. Moet die dominee worden? En waarom is deze het niet? Maar de Heere wijst ieder zijn plaats aan. Saulus zal Zijn Naam dragen voor de heidenen en de koningen en de kinderen Israëls, dat wil zeggen: voor de volken in hun organisch leven.

Nu gaat Ananias op weg. Hij spreekt uit ambtsbesef. Hij zegt niet: ik ben Ananias, een goed man, ik kom eens wat met u praten. Neen, hij komt in naam van Zijn Zender. Nochtans kent hij de begrenzing van zijn taak heel goed. Tegenwoordig kennen wij wel van die Ananiasen, die niet uitgaan om Saulussen te doopen, maar om ze op den weg van Damascus van hun paard te doen vallen.

Grappige kereltjes, vol verbeelding en eigenwaan, zijn deze moderne Ananiasen! Maar de Ananias der Schriften kwam met een Bijbel en een doopbekken. Ja, ook met een doopbekken. Het verhaal wordt steeds normaler en naar onze schatting onbelangrijker. Het eindigt met de eenvoudige woorden: en hij werd gedoopt; die ook in ons trouwboekje staan achter de namen onzer kinderen. Ananias vond dezen Doop echter niet onbelangrijk, hij heeft er Saulus met woorden toe opgewekt, die ons nog altijd veel hoofdbrekens kosten. Laat u doopen en uwe zonden afwassen! Is die Ananias wel een erg goede ouderling geweest? zouden wij willen vragen. Ananias was dichter bij de waarheid van het sacrament dan wij meestal zijn. Hij hield evenmin als wij het uitwendig waterbad voor de afwassing der zonde. Nochtans hield hij wel den Doop voor de afwassing der zonde, wat iets geheel anders is. Hij wist dat de sacramenten maar niet een soort poppenspel zijn, maar dat het daarin gaat om de liefde van en over de gemeenschap met God. God is een hechten band van eenheid en gemeenschap met ons aangegaan in den Doop, zoo oordeelt Calvin. En hij vervolgt: De Doop is een met een zegel voorzien geschrift om ons te vergewissen, dat onze zonden zoo uitgewischt, doorgehaald en uitgeschrapt zijn, dat zij nooit voor Gods aangezicht zullen komen, nimmer gedacht noch toegerekend zullen worden. Zoo blijft het verhaal van Saulus' roeping en bekeering een eenheid. Het licht dat hem omscheen en de ouderling die op huisbezoek kwam, de stem uit den hemel en de stem uit het boek, de verschijning van Jezus op den weg en het doopbekken in het kerkje te Damascus, zij behooren bijeen.

Hetgeen God vereenigd heeft, scheidt de mensch niet.

N. B.

1859—1939: Syrisch, Arabisch, Chaldeeuswisch.

Op de Series Lectionum (rooster der colleges) der Theologische School te Kampen stond vermeld, dat docent De Haan in den cursus 1859/1860 college zou geven niet alleen in het Hebreeuwsch, maar ook in het Syrisch, Arabisch en Chaldeeuswisch. Prof. Hoekstra heeft er nog aan herinnerd bij het 75-jarig jubileum der School („Bazuin” 5 Juli 1929).

De Haan, eerste docent.

Syrisch, Arabisch, Chaldeeuswisch, 5 jaar nadat Kampen opgericht was.

Toen ik zelf student was, werd er college gegeven in het Arameesch (lector dr A. Noordzij).

Thans is het 1939.

Tachtig jaar nadat De Haan Syrisch, Arabisch, Chaldeeuswisch gegeven heeft.

Maar geen Syrisch, en geen Arabisch, en geen Chaldeeuswisch, en ook geen Arameesch afzonderlijk.

Tachtig jaar nadat De Haan de vakken, die thans verdwenen zijn, gegeven heeft, zal er ter synode over een zeden hoogleraar gesproken moeten worden. Ik zeg niet, dat hij voor de vier genoemde vakken begeerd wordt. Maar wel, dat hij begeerd wordt, omdat de drang naar volledigheid en uitbreiding nog steeds leeft, en een urgentie erkent. Een dissertatie aan de V.U. bevatte nog onlangs de stelling, dat instelling van lectoren wenschelijk was, en drong dus in ieder geval op uitbreiding van vakken aan. Welnu, officieel nieuws in dezen, ook voor prof. Groshede, was (Acta Amsterdam '36, art. 82) „een uitspraak der hoogleraren aangaande de wenschelijkheid van de benoeming van een zeden hoogleraar”, en ook het feit, dat (art. 109) „door het curatorium (in zijn meerderheid)” „boven-genoemde wenschelijkheid” was „uitgesproken”, weshalve het curatorium de opdracht verkreeg, een „uit-eenzetting” der „gronden voor de bovengenoemde wenschelijkheid” met nadere voorstellen in 1939 in te dienen. Ondanks dit officiële nieuws schreef prof. Groshede reeds contra. Als iemand van Kampen ageerde tegen wat blijkens officiële V.U.-berichten daar begeerd bleek door „de hoogleraren” en het curatorium in meerderheid?

Syrisch, Arabisch, Chaldeeuswisch, Arameesch.

Maar waarom moeten we achteruithoeren? Waarom achteraan komen? Waarom leven bij wetenschappelijke mondjesmaat? Wij willen, dat de zaken van de V.U. behartigd worden in de ernstige begeerte, om haar „selfsupporting” te maken. En wij willen voor Kampen geen haar minder. Waarom een ontwikkelingsdrang, waarvoor vroeger God gedankt is, altijd tegengehouden?

K. S.

Artikel XIII K.O. (I.)

Het is wellicht niet ondienstig een enkele opmerking te maken in verband met de aanhangige discussies omtrent de verzorging van onze Emeriti. De discussies zijn zoo talrijk en zijn door zoo veel personen en instanties aan de orde gesteld, dat men gerust van een question brûlante kan spreken.

Alvorens echter tot het onderwerp zelf in te gaan, zij mij een algemeene opmerking omtrent de „polemie” veroorloofd. Het is opvallend te ervaren, dat men in dezen tijd geen kwestie meer kan aansnijden, zonder dat „de” „polemie” zich er mee bezig houdt. Opmerkelijk is daarbij soms die polemie, welke gevoerd wordt door hen, die op andere tijden weer ach en wee roepen over de polemie.

Een staaltje van minderwaardige polemie is geleverd door Ds D. J. Couvee in zijn blad „Herleving” van 12 Juli 1939¹⁾. Deze heeft zich veroorloofd om in verband met een persverslagje van een lezing, door mij gehouden voor het Studentencorps te Kampen, een artikel te schrijven, dat ruim een geheele bladzijde beslaat. Dat verslagje zelf was, wel geteld, slechts 32 regels in de smalle „Standaard”-kolommen groot. Reeds deze zeer beknopte verslaggeving had ieder tot voorzichtigheid moeten manen bij het trekken van conclusies ten aanzien van hetgeen de spreker had gezegd. Wanneer men weet, dat mijn voordracht zelf ongeveer anderhalf uur heeft geduurd, verstaat men hoe gecompliceerd dit verslag geweest moet zijn. Desondanks acht Ds Couvee het gepast mij te betichten van allerlei z.i. te laken opvattingen. Heel erg wordt het wanneer hij zich veroorlooft ook dit te schrijven: „Of had deze accountant voor zijn „betoog” nu eenmaal een kathedoor nodig en koos dien nu maar via deze belangenlozen om zijn onzakelijke ideeën in de pers te kunnen lanceren?” Men proeft het venijn in zulk een opmerking: de spreker had blijkbaar geen gelegenheid op andere wijze publiciteit aan zijn ideeën te kunnen geven en zocht nu een „kathedoor” om aldus toch nog maar toegang te krijgen tot de pers.

Niet terwille van Ds C., die zich blijkbaar gerechtigd acht om onverhoord te oordeelen en te (helpen) veroordeelen, maar wel terwille van den lezer, die objectief wil oordeelen, zij hier gemeld, dat een verzoek namens het Studentencorps te Kampen (waarop, dit zij ten overvloede verzekerd, geen naamsnoot, noch in de zijlijn, noch in de neergaande lijn, invloed heeft gehad), zeer geruimen tijd geleden tot mij gericht voor het houden van een voordracht, door mij toestemmend werd beantwoord met opgaaf van meer dan een onderwerp. Daaronder bevond zich ook art. XIII K.O. Lang nadat door den Senaat laatstgenoemd onderwerp was gekozen, verscheen het eerste der artikelen van Dr Schippers in „De Reformatie”. Direct daarop schreef ik aan den Senaat of het nu misschien niet aanbevelenswaardig was mijn lezing of te laten vervallen of een

1) Het blad zelf is mij niet gezonden door Ds C. Van anderen moest ik vernemen, dat hij over mij geschreven had.

[Noot van de redactie: Met ons staat 't niet anders. Wat overigens de redacteur aan ons adres schreef in het voorjaar, was en te arm aan argumenten en te minderwaardig, om er een woord aan te verspillen.]

(Zie vervolg op blz. 372.)

maar „filosofie” te noemen, heb ik wel eens meer gezegd. Onder dit voorbehoud zeg ik, Comrie's gedachten-spinsel vóór mij, Hulst graag na (47):

„Zoo struikelt de wijsbegeerte over haar eigen beenen”.

Waarom ik onder gemeld voorbehoud dit Hulst nazeg? Denk daar maar zelf eens over na, lezer. Ik heb nu geen plaats meer en geef volgende week, hoop ik, mijn eigen antwoord.

K. S.

De scheuring in Amerika.

Tot mijn spijt moet ik gedurende Synodetijd, wegens permanente uithuisigheid, deze reeks opschorten.

K. S.

Een „verschrikkende” verbondsbeschouwing.

Prof. dr V. Hepp heeft, na lezing van een artikel van ds W. W. Meynen inzake ds W. H. v. d. Vegt, die van een „klind Gods blijven tot in de hel toe” gesproken had, openlijk verklaard, dat hij van zulk een verbondsbeschouwing toch geschrokken was.

De aanleiding van dien schrik ligt thans, dank zij den broederzin van ds W. H. v. d. Vegt, die niet achter de vaten wegstuift, open en bloot. De auteur gaf n.l. bij de U.-M. „De Graafschap” te Aalten een uitstekend verzorgd geschrift van 169 blz.: Het Verbond der Genade. Vier onderwerpen worden behandeld:

Verbond en Verkiezing bij Calvijn (5—41);

Korte Samenvatting van de leer van het verbond der genade bij Calvijn (45—62);

Tweeërlei kinderen Gods bij Calvijn (67—104);

Uw Doop verstaan (107—169).

Het boekje is ruim gedrukt, bevattelijk geschreven, teer, maar dan uit kracht van het gezicht op de ontsloten waarheid, vermanend, alle valsche rust verstorend, en niet alleen voor ouderen, maar ook voor jongeren zeer geschikt. Het leent zich bijzonder voor geschenk, ook ter gelegenheid van de openbare belijdenis.

Elk woord er van las ik niet. De groote lijnen volgde ik wel. Ik acht ze juist, en ook naar Calvijn. Dit geschrift is me daarom ten zeerste welkom; het vormt een tegenwicht tegen prof. Aalders' in zijn dogmatistische constructie voor mij onaantoonbare boek, en dient de reformatie van ons denken en leven.

En nu die schrik van prof. Hepp?

Wel, laat de hoogleraar spreken voor zichzelf. Beter dan een hervormden predikant (ds Woelderink) te bestrijden kan hij nu zijn kracht ontplooiën tegen een synodelid. Dat is, indien n.l. de schrik blijft, noodig ter wille van de kerken. Prof. Hepp schreef eens over een predikant, die „zich verschool” achter den hervormden Woelderink. Nu, dat was niet juist, gelijk we aantoonen („traakte ds Veenhof”). Maar prof. Hepp zal, na deze uitlating nog des te minder de gereformeerden, met wie hij „niet eens is, zelf kunnen laten weg-schillen achter ds Woelderink, huns ondanks. Hij zal, indien de schrik blijft, hen zelf nu wel moeten bestrijden, teneinde de kerken te beschermen. Doet hij dit niet, dan nemen we aan, dat zijn schrikgevoel ingezakt is. Maar dan zou het goed zijn, dit ronduit mee te deelen.

Wij zullen uitzien.

Om onze lezers niet in ledige nieuwsgierigheid te houden, merken we twee dingen op:

a. op bl. 117 zegt de auteur (het gaat over den rijken man in de pijn, Lucas 16): „De meeste verklaarders erkennen den band tusschen Abraham en zijn beide kinderen, ook na dit leven. De vergissing van den rijken man is niet, dat hij zich de verbondsverhouding tot Abraham bewust is, maar dat hij deze ziet als onderpand der goddelijke verkiezing... De Joden vereenzelvigen dus verkiezing en verbond!”

b. op bl. 97 poneert de schrijver „de groote betekenis van Calvijn's onderscheiding in tweeërlei kinderen des verbonds”... Wel hebben we bij deze tweeërlei kinderen er van uit te gaan, dat het hier handelt over twee soorten kinderen, waarvan de eene naar Calvijn's eigen verklaring „eigenlijk” niet tot Gods kinderen behoort. Bij Rom. 9:6 verklaart hij, dat we hierbij met een woordspeling te doen hebben, een paronomasia, d.i. dat gelijkkluidende woorden in onderscheiden zin gebezigd worden.” (97/8.) „Dit neemt echter niet weg, dat het een aanmerkelijk verlies zou betekenen, wanneer we deze Calvijn'sche onderscheiding zouden vermijden te gebruiken.” (98.) „Ieder gedoopte is een kind van God. Als hij dit niet met beide handen aanvaardt, is hij een monster — zooals Calvijn dit uitdrukt”. (100.)

Men ziet het; hier is geen sprake van de spreiding van een duivels-oorkussen. Het wordt juist in den hoek gestingerd. Dit boek is in onderscheiding van andere één doorlopend „waken voor (tegen) eenzijdige conclusies”¹⁾.

Merkwaardige situatie: enkele weken vóór de synode 1939. Een boek van prof. Aalders, die in '36 vond, dat bepaalde menschen maar eens hun meeningen moesten laten toetsen. En nog een boek van ds v. d. Vegt. Totaal andere conclusies. Is de loop der dingen ook leerzaam? Ook ter beoordeeling van 1936? Een ding is gelukkig: de aangevallenen gaven zich geheel en al bloot. Bang zijn ze niet geweest. Als er nu geen stormen komen, is de methode '36 veroordeeld.

K. S.

1) Ik versta niet, waarom een recensent, die prof. Aalders' boek met zijn zeer stellige uitspraken, hoogelijk prees, juist tot ds v. d. Vegt zegt: pas op voor eenzijdigheid. M.i. kan dat beter tot het heel wat gereformeerde voorgangers op zij duwende geschrift van prof. Aalders worden gesproken.

ander onderwerp te kiezen, wijl Dr Schippers naar uit diens eerste artikel kon worden afgeleid, waarschijnlijk een zoo diepgaande behandeling van het onderwerp zou geven, dat het voor mij als spreker en wellicht ook voor de hoorders weinig aantrekkelijk zou zijn opnieuw daarover een bespreking te houden. De Senaat oordeelde evenwel, dat de lezing toch nog kon doorgaan²⁾.

Aan Ds C. persoonlijk zeg ik, dat zijn artikel te mijnen aanzien een volstrekte overbodigheid is geweest. Al hetgeen hij in zijn artikel naar voren brengt, heeft mijn aandacht gehad en is in mijn lezing uitvoerig behandeld.

Hij moge voor zichzelf uitmaken of een schrijver, als hij zich hier veroorlooft, overeenkomt met het negende gebod.

Merkwaardig is ook de laiddunkende toon, waarop deze predikant durft schrijven over de studenten als „baardeloze invloedlozen“ en later nogmaals „belangeloozen“, en over de „hulpbehoevende“ en desondanks „rookwolken van zijn sigaret“ uitblazende studenten. Ook weer een staal van polemiek, die onder ons zooveel bederft. Deze predikant kent Kampen niet, en hem betaamt wat meer voorzichtigheid. Maar, zelfs afgedacht van de kwestie, dat toch ook deze studenten over slechts weinige jaren, als predikant, geroepen kunnen zijn om mee te beslissen ten aanzien van deze materie, geldt toch, dat zij als belijdende leden van onze Kerken niet alleen het recht, maar ook den plicht hebben zich van deze dingen op de hoogte te stellen. Zal deze materie ooit tot een oplossing komen, dan kan het alleen, indien daarvoor werkelijk belangstelling bestaat en ook versterkt wordt onder zooveel mogelijk leden onzer Gemeente. Het zijn niet alleen predikanten als Ds C., die de zaken van onze Kerken in hun studeerkamer en op hun conferenties en in hun bladen zullen uitmaken.

Ds C. toont zich uitermate bezorgd over hetgeen geschiedt met de Emeriti en hun gezinnen, waar de gansche leeftocht afhankelijk is van het Emeritaatsgeld. Hij stelt ze ietwat plastisch voor als „rheumatiek“erig. Wie mijn lezing heeft gehoord weet, dat het juist dezulken waren, wier verzorging ik niet alleen met grooten aandrang heb voorgesteld als eerste plicht onzer Kerken, maar ook bedreigd zag bij handhaving der tegenwoordige regeling. Ik geloof, dat die werkelijk behoeftige predikanten en hun gezinnen bij mij veiliger zijn dan bij Ds C. Want diens gedachten blijken toch ook nog een anderen kant uit te gaan. Dat komt wel heel sterk uit in dezen zin: „Maar moet dan de predikant de éénige (cursief gedrukt bij Ds C.) zijn in de maatschappij, die zijn kinderen of kleinkinderen bij niets toestoppen mag?“ Dat „toestoppen“ zal wel niet mogelijk zijn bij degenen, die door hun veertig-jaren „ploeteren“ met „rheumatiek-handen“ in hun schoot moeten zitten. Die mogelijkheid bestaat slechts bij hen, die over eigen middelen beschikken en die middelen vermeerdert zien door Emeritaatsgelden en daardoor dat „toestoppen“ hunner kinderen nog wat versterkt. Ik antwoord, zonder thans diepgaand op alle kwesties in te gaan: indien er nood is hier en daar en misschien bij velen, dan zal men in dien nood allereerst moeten voorzien en daartoe ook een beroep durven doen op dezulken, ook onder de predikanten, die nog „overvloed“ kennen, wanneer andere middelen (gaan) ontbreken.

Men kome nu niet bij mij aan boord met het vermaan, dat men de leden der Gemeente dan toch in de eerste plaats moet opwekken tot verhooging hunner bijdragen. Die opmerking is aan mijn adres overbodig. Ik heb op meer dan één plaats en op onderscheiden tijden van mijn leven mijn krachten gewijd aan zulk een arbeid en ik blijf natuurlijk erkennen de noodzaak van een immer voortgaande actie. Maar men stelde deze kwestie niet geïsoleerd. Want het geestelijke leven en de geestelijke bearbeiding der Gemeenten en daarbij ook het aantal predikanten en hun tractement komen hier direct in het geding. De geestelijke bearbeiding is hoofdvoorwaarde voor alle geven (dat wij immers vrijwillig willen houden), en daarmede dus ook voor de toekomstige verzorging van onze Emeriti. Onze Commissies van Beheer e.d. mogen arbeiden zoo intensief en volhardend, als maar mogelijk is, als het geestelijk leven der Gemeente is ingezonken, blijft hun arbeid een ploegen op rotsen. Het was een der Kamper hoogleraren (den Hartogh), die bij de bespreking van mijn inleiding voor de studenten, met waardeering constateerde, dat door mij zoo heel sterk het geestelijk belang op den voorgrond was gesteld en als alles-beheerschend was voorgedragen. Dit laatste had Ds C. ook in de slotregels van het courantenverslagje kunnen lezen en het had hem tot voorzichtigheid mogen manen.

Wanneer ik dus in mijn voordracht aansluiting heb gezocht aan de woorden van art. XIII K.O., dat spreekt van voorziening in de „nooddrift“ en daarbij mij ook aansluitend aan hetgeen Dr Schippers in „De Reformatie“ in zijn doorwrochte artikelen heeft opgemerkt, dan meen ik, dat ik den éénigen grondslag, die hier mag gelden, heb gekozen. Evenals vele anderen dit deden. Men is geneigd te vragen of Ds C. inderdaad kennis neemt van hetgeen in ons kerkelijk leven aan den dag komt. Want hij had kunnen bemerken, dat niet ik alleen, maar tal van zijn collega's van dezelfde grondgedachte uitgaand, zich komen verzetten tegen de tegenwoordige regeling. Fulmineert hij ook tegen die collega's? Ik heb er niets van gemerkt. Om slechts een bloemlezing te geven (ik ben er niet zeker van volledig te zijn³⁾), zij aan het volgende herinnerd.

1e. De Kerkeraad van Kampen heeft „een voorstel gedaan, dat de cumulatie van pensioenen wil bestrijden en opkomt uit den „geest“ van artikel 13, welk artikel bedoelt, dat de Kerken de emeriti naar behooren zullen onderhouden“, (aldus de weergave van dat voorstel van Kampen, door Dr K. Dijk in „De Bazuin“ van 12 Mei 1939 gegeven).

2e. De Classis Breukelen heeft blijkens een bericht in

onze pers (ik heb geknipt uit de „Nieuwe Haagsche Courant“ van 19 Mei 1939) gewenscht een „meer uniforme regeling... op basis van de behoeften“. (Spatiëring in de „N. H. Crt.“⁴⁾).

3e. De Particuliere Synode van Utrecht heeft zich met dat voorstel-Breukelen verenigd en besloten aan de Generale Synode een onderzoek te vragen, opdat „met de behoeften der betrokkenen meer rekening worde gehouden dan tot dusver“.

4e. „De Heraut“ van 5 Februari 1933 nam (nog wel in de rubriek van Prof. Dr H. H. Kuyper) op een circulaire van de Gen. Deputaten naar Art. XIII aan de Kerkeraden, waarin de Kerkeraden werden opgewekt de pensioenen te verlagen. Motief: de „algemeene malaise“. Aanbevolen werd, den Emeriti te verzoeken toe te stemmen in een verlaging. Wat zegt Ds Couvée daar nu van, hij met zijn verwijt over „zulke rare (spatiëring van Ds C.) „verzoeken““.

Zonder mij nu uit te laten omtrent de merites van elk dezer voorstellen (zoodat ook niemand mag concluderen, dat ik voor of tegen één dier voorstellen zou zijn; dat heb ik uitvoeriger uiteengezet in mijn voordracht zelf) is toch uit deze reeks van voorstellen wel openbaar, dat door velen gevoeld wordt de noodzaak om in de behoeften te voorzien. En dit dan geheel conform hetgeen in artikel XIII K.O. wordt bedoeld.

Kan men nu met grond beweren, tegenover al deze zooveel aangeduide instanties (Kerkeraden, Classis en Particuliere Synode), dat de tegenwoordige regeling dat voldoende doet? Die zoo spreekt gedraagt zich als een vreemde in Jeruzalem. Reeds in 1934 (in „De Heraut“ van 21 Januari 1934) heeft Prof. Grosheide in de toenmaals door hem verzorgde rubriek van Dr H. H. Kuyper geschreven: „De moeilijkheden om de kas naar Art. 13 te vullen, zijn niet alleen een gevolg van de crisis, maar ze hangen ook samen met het systeem“⁵⁾. En om nu maar ineens naar het heden over te springen: in gelijken zin schreef Prof. Dr K. Dijk in „De Bazuin“ van 7 Juli 1939 (onder de vermelding van het bovengenoemde voorstel van de Synode-Utrecht): „Ook in andere ressorten is deze zaak besproken en algemeen is men het in onze Kerken hierover eens, dat op de thans gevolgde wijze de zaak tenslotte dreigt vast te loopen“⁶⁾. Reeds eerder had hij zich uitgesproken in „De Bazuin“ van 12 Mei 1939: „Een andere vraag is of over 'algemeen de kwestie van de pensioenen niet moet worden bezien en of ten opzichte van art. 13, waarmee we dreigen vast te loopen“⁶⁾, geen ingrijpende maatregelen moeten worden getroffen“.

Dus reeds in 1934 de klacht van Prof. Grosheide, dat de moeilijkheden samenhangen met het „systeem“. Laat ons hierop letten. Want er is een tendenz, die niet de fouten van het systeem wil wegnemen, doch dat systeem wil handhaven en tot verdere consolidatie brengen. Ik bedoel het streven naar de z.g. „landelijke samenwerking“. Wat tot nu toe slechts provinciaal werd gedaan, zal dan nu over het gehele land worden uitgebreid. Men mag vragen: wordt hiermede iets veranderd aan het „systeem“ en wordt hiermee een poging gedaan om de fouten van het systeem weg te nemen? In geen deele. De fouten van het systeem worden daardoor slechts vergroot en verergerd. Ik ben niet onbekend met hetgeen op een vorige Synode is gerapporteerd en waarbij met een beroep op enkele deskundigen gewezen werd op de doelmatigheid van een zoo breed mogelijk genomen basis voor een omslagstelsel. Deze, aan de verzekeringswetenschap als een soort dogma ontleende stelling kan niet bestreden worden. Heel iets anders is echter de al of niet doelmatigheid van het omslagstelsel zelf.

Tegen dat omslagstelsel pleiten:

ten eerste: de grondslagen van de samenleving der Gereformeerde Kerken in Nederland, zooals die zoo principieel-scherp zijn uiteengezet in het rapport-Rutgers 1905. Men herleze de lofzeggende daarvan in „De Heraut“ van 16 April 1905 (Prof. Dr H. H. Kuyper), in „De Heraut“ van 28 Mei 1905 (J. H. Donner en W. B. Renkema; zelf eerst voorstanders van een „Algemeene kas“, zijn zij, na ernstige studie, van meening veranderd; zij wijzen erop, dat tal van Kerken bezwaar hebben tegen een „financieel verband“; dit mag „niet anders zijn dan van confessionneelen aard“); in de Acta Synode 1905 (blz. 219: Synode-Commissie; „waarin zoo schoon de beginselen zijn ontwikkeld“);

ten tweede: de onafwendbare noodzaak van uniformiteit;

ten derde: de onoverzichtelijkheid voor elke plaatselijke kerk in eigen verplichtingen;

ten vierde: de neiging tot toegankelijkheid tegenover Kerken, die beweren, den omslag niet te kunnen opbrengen en zoo dus ook weer het aandeel in den omslag van de andere Kerken vergrooten. Een voorziening in de individuele behoeften, anders gezegd de „nooddrift“ in elk Emeritaatsgeval, wordt daarbij onmogelijk. (Ik weet, o critic, dat een plaatselijke kerk desgewenscht tot een suppletie mag besluiten);

ten vijfde: het wegnemen van de plaatselijke Kerken van de zorg voor de Emeriti is oorzaak, dat men bij die Kerken zelf het inzicht in haar verplichting tegenover de Emeriti verzwakt.

Ik heb dan ook geen regel gelezen, die ons duidelijk kan maken, dat die landelijke samenwerking de fouten van het „systeem“, waarover Prof. Grosheide in 1934 klaagde, kan wegnemen. Ik heb zulk een poging tot verduidelijking ook niet gevonden in de circulaire, die onder dagteekening van „Amsterdam, Mei 1937“⁶⁾ is rondgezonden aan de Kerkeraden (via Particuliere Synoden) en waarbij de landelijke samenwerking nog weer werd verdedigd en toetreding daartoe verzocht.

Getroffen heeft mij hetgeen vroeger is gezegd door Prof. Greijdanus. Prof. Dr K. Dijk herinnert daaraan in „De Bazuin“ van 7 Juli 1939. Prof. Greijdanus, toen nog predikant, heeft op de Synode 1917 gezegd, „dat de lasten niet zwaarder worden door het emeritaat—want

4) Mij is niet duidelijk, hoe ooit met uniformiteit kan worden voorzien in individuele behoeften, maar ik laat dit nu maar rusten.

5) Spatiëring van mij, A. S.

6) „Namens de deputaten“; men kan vragen: welk gezag hadden de deputaten, om dezen stap te ondernemen met de aanduiding van hunne qualiteit?

de geëmeriteerde is predikant van deze bepaalde Kerk en blijft (spatiëring van Prof. Dr K. Dijk) het, zij het buiten praktischen dienst—maar door de komst van een anderen dominé, die nu naast en bij het emeritaatsgeld van den eersten traktementsgeld kost“. Prof. Greijdanus heeft hiermede een standpunt ingenomen, dat zich volstrekt logisch aansluit aan hetgeen Prof. Rutgers in zijn bekend rapport aan de Synode 1905 heeft uiteengezet. Prof. Dijk verzekert, dat Prof. Greijdanus de even-geciteerde opvatting „tot nu toe gehandhaafd“ heeft. Van Prof. Greijdanus (die ons altijd de weldaad heeft bewezen de argumenten voor zijn meening te geven, zoodat, wie tot eigen overtuiging begeert te komen, bij hem de gelegenheid daartoe vindt), zeg ik, mij nu beperkend tot het onderwerp van dit artikel: hadden de Kerken maar meer geluisterd ook naar Prof. Greijdanus ook op het punt van art. XIII: wij waren dan niet zoo in het moeras geraakt als het thans het geval is.

A. SCHILDER.

Bellamyane psalm?

In „Bellamy Nieuws“, het officiële orgaan van de Internationale Vereeniging Bellamy, komt geregeld een rubriek voor: Uit het dagelijksche leven. In deze rubriek worden door „oom“, „tante“ en een „neef“ de gebeurtenissen uit het leven van elken dag kritisch bekeken. De slotconclusie is natuurlijk steeds: Och, wat zou het in den Bellamy-staat toch anders gaan! en: Zulke dingen zouden in de Bellamy-samenleving niet mogelijk zijn. Gewoonlijk worden onderwerpen behandeld als deze: de lage loonen van de kweekelingen met acte; de verschrikkelijke concurrentienij tussen menschen, die in hetzelfde bedrijf werkzaam zijn; het werk van de reclame; het sluiten van een huwelijk niet uit liefde, maar uit geldelijke overwegingen en al de narigheden, die daaruit voortvloeien; enz.

Een enkelen keer wordt evenwel ook overgestapt op het terrein van de kerk en van den godsdienst. Niet al te vaak natuurlijk, omdat men terdege rekening moet houden met de omstandigheid, dat er heel wat lezers van „Bellamy Nieuws“ zijn, die van kerk en christendom niets moeten hebben. Toch wordt het noodig geoordeeld soms ook over den bijbel iets te zeggen, om tegenstanders, die altoos weer met beginselbezwaren aankomen, wat voorzigtiger te doen zijn in hun uitlatingen.

Zoo wordt in den 7en jaarg. no. 6, 1939 door neef meegedeeld, dat hij als onderwijzer zijn kinderen een psalm-verse geleerd heeft. De beurt was volgens den rooster aan Ps. 113: 4. En neef reciteert op verzoek van tante:

Wie is aan onzen God gelijk,
Die armen opheft uit het stijk,
Nooddruftigen, van elk verstooten,
Goedgunstig opheft uit het stof,
En hen, bekleed met eer en lof,
Naast prinzen plaatst en wereld-grooten?

De opmerkingen over dezen psalm komen van verschillende kanten. Tante om te beginnen, oordeelt, dat het een echte Bellamyane psalm is, maar oom denkt dat het over den hemel gaat. In ieder geval, zoo betoogt hij, zegt het vers duidelijk, dat er door God geen verschil gemaakt wordt tusschen hoog en laag, en arm en rijk. Neef zegt tenslotte, dat een vriend van hem—zonder twijfel ook een Bellamyane—dezen psalm zag als een profetisch woord.

Dit alles wordt vermeld om de christenen tot nadenken te stemmen, en om hen naar de zijde van de Bellamyane over te brengen.

Een wonderbare inlegkunde wordt toch aangewend om dezen psalm als Bellamyane psalm te kunnen bestempelen.

In Ps. 113: 7 en 8 wordt volgens de exegeten duidelijk heengewezen naar het lied, dat Hanna zong toen de Heere haar gebed verhoord had en haar een zoon voor den Heere geschonken had—Samuël. 1 Sam. 2. Hanna, de vrouw, die zeer gebukt ging onder het feit, dat zij geen kinderen voortbracht en dat zij als moeder niet mee kon helpen bouwen aan Israël's groote toekomst, om de belofte van het heil verder te dragen van geslacht tot geslacht, zingt in een danklied, dat de Heere haar de arme en ellendige heeft aangezien en verhoogd heeft en Zijn rijke gunst ook aan haar, kinderlooze vrouw van vroeger, bewezen heeft.

Het is dus alvast raadselachtig hoe men zeggen kan, dat deze woorden wel op den hemel zullen slaan.

In den grondtekst van Ps. 113 wordt voorts nadrukkelijk gezegd, dat het de HEERE is, de Verbonds God, Die den nederige verhoogt. Hanna heeft haar ziel uitgestort voor den Heere. Zij is gegaan naar het heiligdom, naar het centrum van Israël's godsdienstig leven, om daar te bidden en te offeren en haar geloften te betalen. En de Heere heeft dat gebed verhoord. In haar vernedering en verachting heeft Hanna dus niet opgehouden te bidden tot den Heere. Zij heeft zich gewend tot haar trouwen God en uitgezien naar Zijn hulp.

Het is dus eveneens raadselachtig hoe gesproken kan worden van een Bellamyane psalm. Het is niet het stelsel, dat uitkomst verschaft, en niet het nieuwe systeem, dat den arme verhoogt, maar het zich verlaten op en het leven bij het Woord des Heeren en bij de beloften Gods.

En zoo spreekt deze psalm juist zeer krachtig tegen de Bellamy-gedachte, zooals trouwens heel de Schrift. Deze psalm spreekt van iemand, die, levend op het erf des Verbonds, met het oog des geloofs, ziet de daden van den Heere zijn God en die het met een dankbaar hart uitroept: Hij richt den geringe op uit het stof. Daarom moet de Naam des Heeren geprezen worden—vers 2.

D.

H. M.

Oneerlijk

Ruim vijf-tiende: „De haald“, met was versterd

Wijlen Ds. nog wel beke-director van zijn woord v-sche Geschi-hem daartoe telijke vriend hij met vo-schrijft o.m. overeenstem-Bijbelsche G-zij haar taa-losse Bijbels-eenvoud der wordt gebra-haal van de-geboekt, en-zelve. Spaar-nissen lessen gevolgd, die-maar zoo, d-voelt, wat h-sprekt“.

Dit boekje 1936 versche-zorgd door-den Tol Jz.

Nu is er de vorige di-schil treedt Van de 100-er 76 terug-nieuwe zijn t-deze verand-gave kan er-komt de za-dering een l-is hier inder-Alle oude-den Heere J-weggelaten.

Waarom t-Rotterdam t-voorwoord v-toch een be-de Schrijfste-Bovendien-Bijbelles een-ster oorspro-ner juist an-Nu blijkt t-oorspronkelij-zijn minst h-wijziging de-wijziging teg-Donner Ingh-Eerlijkheid-xterk gewijzi-En Ds Dries-geven, dat h-ook in dezen-ner, noch m-Wat nu di-wij achten z-uitgave.

We lezen-'s vaders ten-Jabbok opga-van 6—10 t-onderstellen-In letterlijke-om zijn naan-Daarbij ko-en meisjes p-naamsverand-naamsverand-Maar ellieve,vaders tent?-welijke zonde-zegen was vr-Nog op ee-dacht.

Wanneer d-jongeling te-gende toepas-

„De bedroe-toen ze haat-Heere Jezus-overwon. Ge-ren! Zoo a-lichaam bracht-e ook naa-zijn: eer-te den k-zondig i-wel barm-dat men-heeft, en

Wij vragen-de bestaanba-laten, of reke-mogen van e-Een ding w

2) Ds Couvée is reunist van S. S. R. De schrijver van dit artikel eveneens. Redactie.

3) Ik schrijf deze regelen in mijn vacantie-verblijf.

bepaalde Kerk (Dijk) het, zij of de komst van het emeritaatskost". Prof. nt ingenomen, hetgeen Prof. node-1905 heeft rof. Greijdanus gehandhaafd" id de weldaad ening te geven, te komen, bij eg ik, mij nu rtikel: hadden ar Prof. Greij- wij waren dan is het geval is.

SCHILDER.

orgaan van de t geregeld een n deze rubriek de gebeurte- tisch bekeken. i, wat zou het en: Zulke din- niet mogelijk behandeld als i met acte; de menschen, die werk van de velijk niet uit n al de narig-

overgestapt op dsdienst. Niet rekening moet eel wat lezers k en christen- iet noodig ge- te zeggen, om dinselbezwaren n in hun uit

door neef mee- ren een psalm- as den rooster bek van tante:

men van ver- , oordeelt, dat ar oom denkt geval, zoo be- loor God geen laag, en arm end van hem -dezen psalm

tenen tot na- zijde van de

angewend om s kunnen be-

eten duidelijk zong toen de een zoon voor am. 2. Hanna, t felt, dat zij i moeder niet ote toekomst, agen van ge- dat de Heere i en verhoogd r, kinderlooze

a zeggen kan, t slaan.

oorts nadruk- verbonds God, haar ziel uit- het heilgdom, tig leven, om eloften te be- oord. In haar dus niet op- t zich gewend Zijn hulp. gesproken kan t is niet het t het nieuwe zich verlaten ren en bij de

rachtig tegen el de Schrift. nd op het erf- let de daden een dankbaar uit het stof- rezen worden

H. M.

Oneerlijk en misleidend.

Ruim vijftig jaar geleden verscheen een boekje, getiteld: „De Bijbelsche Geschiedenis aan kinderen verhaald“, met een woord vooraf van J. H. Donner. Het was versierd met honderd plaatjes.

Wijlen Ds J. H. Donner, bij de ouderen onze lezers nog wel bekend als lid der Tweede Kamer en Zending-director van de Chr. Geref. Kerk vóór 1982, deelt in zijn woord vooraf mee, dat hij gaarne zelf deze Bijbelsche Geschiedenis had geschreven, maar dat de tijd hem daartoe had ontbroken. Evenwel had een Christelijke vriendin dit werk ter hand genomen, wier werk hij met volle vrijmoedigheid kon aanbevelen. Hij schrijft o.m. nog letterlijk het volgende: „Geheel in overeenstemming met hetgeen naar mijn oordeel een Bijbelsche Geschiedenis voor kinderen zijn moet, heeft zij haar taak opgenomen en volbracht. Zij geeft geen losse Bijbelsche tafereelen, waarbij de onovertroffen eenvoud der Schrift vaak aan den vorm ten offer wordt gebracht, maar een getrouw doorlopend verhaal van de gebeurtenissen, ons in de Heilige Schrift geboekt, en dit doorgaans met de woorden der Schrift zelve. Spaarzaam is zij geweest met uit de geschiedenissen lessen te trekken. Zij heeft ook hierin de Schrift gevolgd, die ons eenvoudig de gebeurtenissen meedeelt, maar zóó, dat de lezer, ook indien hij een kind is, gevoelt, wat het verhaal tot het geweten en het leven spreekt“.

Dit boekje heeft tot op 1936 elf drukken beleefd. In 1936 verscheen thans een twaalfde druk, ditmaal verzorgd door een nieuwen uitgever, den heer J. P. van den Tol Jz. te Nieuw-Beyerland.

Nu is er echter aanmerkelijk verschil tusschen al de vorige drukken en dezen twaalfden druk. Dit verschil treedt al direct aan den dag in de illustraties. Van de 100 plaatjes in de vorige uitgave vinden wij er 76 terug in dezen twaalfden druk, terwijl er 53 nieuwe zijn bijgevoegd. Op zich zelve genomen, is tegen deze verandering niets in te brengen. De nieuwe uitgave kan er mooier en beter door worden. Iets anders komt de zaak echter te staan, wanneer in die verandering een bepaald principe tot uiting komt. En dat is hier inderdaad het geval.

Alle oude illustraties, waarop een afbeelding van den Heere Jezus voorkwam, zijn in dezen nieuwen druk weggelaten.

Waarom heeft Ds D. Driessen, Chr. Geref. pred. te Rotterdam (Zuid), die dezen nieuwen druk van een voorwoord voorzigt, hierop niet gewezen, omdat hier toch een beginsel aan den dag treedt, dat noch door de Schrijfster, noch door Ds Donner werd gedeeld?

Bovendien is in deze nieuwe uitgave achter elke Bijbelles een soort toepassing gegeven, wat de Schrijfster oorspronkelijk niet had gedaan, en wat Ds Donner juist aanleiding gaf, dit boek aan te bevelen.

Nu blijkt niet duidelijk, wie deze aanvulling van den oorspronkelijken tekst heeft aangebracht. Maar op zijn minst had Ds Driessen in zijn Voorwoord op deze wijziging de aandacht moeten vestigen, vooral nu deze wijziging tegen de bedoeling van de Schrijfster en Ds Donner inging.

Eerlijkheidshalve had deze nieuwe uitgave als een sterk gewijzigden druk aangekondigd dienen te worden. En Ds Driessen had in zijn „Voorwoord“ moeten aangeven, dat hij zich niet kon vereenigen noch met het ook in dezen druk opgenomen voorwoord van Ds Donner, noch met den oorspronkelijken tekst.

Wat nu die aangebrachte toepassingen zelf betreft, wij achten ze geen verbetering van de oorspronkelijke uitgave.

We lezen b.v. op pag. 50, dat Jakob zijn naam in 's vaders tent had verzwegen en dien eerst aan den Jabbok opgaf. De vraag rijst bij ons op, of kinderen van 6—10 jaar die beeldspraak kunnen verstaan. We onderstellen althans, dat hier beeldspraak gebruikt is. In letterlijken zin toch was er voor Jakob geen reden, om zijn naam te verzwijgen.

Daarbij komt nog, dat in die toepassing de jongens en meisjes gelukkig worden genoemd, die zulk een naamsverandering kennen. We vermoeden, dat met die naamsverandering op de bekeering wordt gedoeld. Maar eilieve, was Jakob een onbekeerd man in zijn vaders tent? Dat Jakob zijn vader bedroeg, was gruwelijke zonde, maar de begeerte naar den Verbonds-zegen was vrucht van bekeering.

Nog op een andere toepassing vestigen we de aandacht.

Wanneer de geschiedenis van de opwekking van den jongeling te Nain is verteld, wordt daaraan de volgende toepassing vastgeknoopt.

„De bedroefde weduwe te Nain had een goeden dag, toen ze haar zoon weder levend terug ontving. De Heere Jezus was de Vorst des Levens, Die den dood overwon. Ge moet daarom Hem kennen, lieve kinderen! Zooals die dragers het doode lichaam vanden jongeling wegbrachten, zoo voeren uw zonden u ook naar het verderf. Die dragers zijn: een hoop op een lang leven; te denken, dat men niet zoo heel zondig is; te meenen, dat de Heere wel barmhartig zal zijn; te denken, dat men nog wel tijd tot bekeering heeft, enz.“.

Wij vragen ons in ernst, of het door ons gespatieerde bestaanbaar is met gezonde exegese, nog daargelaten, of rekening is gehouden met het bevattingsvermogen van een kind. Een ding weten we zeker, dat indien Ds Donner nog

leefde, hij verontwaardigd zou zijn, dat zulk een uitgave met zijn naam gedekt werd.

Dat deze nieuwe uitgave in dezen vorm het licht zag, betreuren we. Maar dat ze met den naam van Ds Donner gedekt werd, achten we oneerlijk en misleidend. Daarvoor heeft de naam van Ds Donner onder ons, Gereformeerden, een te goeden klank. Alleen reeds diens verklaring van de Psalmen doet ons hem kennen als een theoloog, die, wars van inlegkunde, niets anders wilde dan gezonde Schriftuitlegging, welke we in deze uitgave ten eenen male missen.

Schiebroek.

T. TIELEMAN.

Ned. Chr. Persbureau.

Door de vriendelijkheid van een lezer bemerk ik, dat het N.C.P. een nieuwsbulletin verspreidt, bestaande uit den inhoud van een aan dat bureau toegezonden stuk van zijn directeur, dr H. W. v. d. Vaart Smit, ter bestrijding van wat ik verleden week opmerkte. Ik rekende daarop van te voren. Wat er in staat, is niet juist. Wie de door mij destijds opgenomen officiële stukken leest, kan dat nagaan. Ik volsta met de herhaling van wat ik schreef.

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

In hartelijken dank mag hier deze week vermeld worden een gift uit Argentinië zelf. Ze was afgezonden door ds Jerry Pott te Tres Arroyos, en bedroeg f 19,—. Giro 127278.

K. SCHILDER.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XII.)

59. Hoe is het mogelijk, dat het uiterlijk en lichamelijke waterbad ons verzekert van deze innerlijke en geestelijke afwassing?

Wanneer de Heilige Geest onze harten beweegt tot vaster gelooven, door deze belofte van Christus, (n.l.) dat aan allen, die gelooven en gedoopt zijn, de vergeving der zonden volstrekt zeker zal ten deel vallen.

60. Waar wordt ons dat beloofd?

In de instelling van den Doop (laatste hoofdstuk van Matth. en Marc.), wanneer de Heere aldus spreekt: „Gaaf dan henen en onderwijst alle volken en doopt ze in den Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden: doch die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden. Hetzelfde wordt in andere plaatsen der Heilige Schrift beloofd, waar de Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden genoemd wordt.

61. Wascht dan het water de zonde af?

Allerminst. Dit geschiedt ja alleen door het bloed en den Geest van Christus.

62. Waarom wordt dan dit waterbad het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden genoemd?

Omdat het een zeker pand en teeken is, waardoor Christus aan ons allen, die in Hem gelooven, betuigt, dat onze zielen zóó zeker door Zijn bloed en Geest van de zonden gereinigd worden, als wij door het zichtbare water, dat de vuiligheden van het lichaam pleegt weg te nemen, afgewassen worden.

63. Waarom moeten de jonge kinderen gedoopt worden, daar zij nog niet met het geloof begaafd zijn?

Eerstens daarom, omdat de H. Geest ook in hen krachtig werkzaam is, en hen neigt tot gelooven en gehoorzamen aan God, ofschoon zij nog niet op dezelfde wijze als de volwassenen gelooven.

Ten tweede, omdat ook zij tot het rijk en verbond Gods en de Kerk van Christus behooren en daarom ook met het teeken der goddelijke genade moeten onderscheiden worden.

Ten derde, omdat de jonge kinderen in het Oude Testament besneden zijn en de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is.

R.

G. B.

1) cum nondum fide sint praediti.

Een onbevredigde verwachting.

G. van Bokhorst: Wevers. — N. V. Gebr. Zomer & Kenning, U. M., Wageningen.

De titel is een belangrijk deel van een boek. Is hij goed gekozen, dan zal hij lezers trekken; zegt hij weinig of niets, dan kan een interessant boek lang ongelezen blijven. Er zijn voorbeelden genoeg, dat een inslaande titel een overigens niet buitengewoon boek er in bracht.

Maar het kan ook voorkomen, dat de teleurstelling vergroot wordt, als een pakkende titel niet een boeienden roman dekt. Men mag toch op zijn minst verlangen, dat de titel zeer in het kort den inhoud afspiegelt.

Het nieuwste werk van G. van Bokhorst voert een titel, die reeds lang geleden opgang maakte door het dramatisch werk van Hauptmann: „Die Weber“, en een socialen roman doet verwachten over het leven der textielarbeiders. Aangezien het aantal sociale romans in den laatsten tijd niet bijster groot is, en de weefindustrie nog niet in de literatuur ten onzent is behandeld, is de titel „Wevers“ zeer aanlokkelijk. Spoedig blijkt echter, dat hier geen roman geboden wordt, die direct het leven weergeeft, maar een verhaal, waarin de schrijver over het leven van een groep menschen

vertelt. Dit laatste behoeft geen bezwaar te zijn.

Wel zijn er velen die de vertelling rekenen tot de lectuur en haar daardoor buitensluiten uit het hooge gebied der letterkunde, maar dat is niet geheel juist. Op zich zelf kan een verhaal heel goed literatuur en een roman lectuur zijn; dit hangt niet af van den vorm, maar van het talent van den schrijver. Ook kan het verhaal even boeiend zijn als een roman, als er een gebeurtenis of brok leven in beschreven wordt, dat op zichzelf belangwekkend is. Dan wekt de auteur weliswaar geen nieuwe realiteit op, maar hij laat ons meeleven een bestaande werkelijkheid, hij laat dat vooral zien, dat het wezen ervan is, zonder omslag, zoodat de lezer het verhaal niet alleen ziet, doch ook dóórzielt. De voorstelling zal dan wel subjectief zijn, maar het verhaal leeft er door en is vrij van de dorheid, die een objectief verslag pleegt te kenmerken.

De schrijver moet dan evenwel alleen de situatie schetsen, een bepaalde opstelling geven, zonder te veel uitlegging. Zelf moet hij zich zooveel mogelijk achter het verhaal verborgen houden, de lezer zelf moet uit zijn oogen kijken, zich gaan interesseeren, verbanden leggen, het overzicht verkrijgen. De schrijver zorgt slechts, dat bij de ontwikkeling de spanning toeneemt, zoodat ten slotte een onvergetelijke indruk achterblijft. Een goed verhaal te schrijven is derhalve een groote kunst, en minachtend te spreken over zulke „lectuur“ is dwaas.

Van Bokhorst heeft in zijn vorige boeken getoond, dat hij kan vertellen, weet te boeien. Hij kent zijn streek en zijn menschen en wist leven en kleur in zijn verhalen te brengen. Men kan redelijkerwijs van hem verwachten, dat hij weer een goed boek zou geven. En dat is tegengevallen. Niet alleen dekt de titel den inhoud niet, maar ook de wijze van vertellen is minder dan in het vroegere werk.

Na enkele hoofdstukken gelezen te hebben, vraagt men zich af, waarom dit boek „Wevers“ heet. Wel is de hoofdpersoon een wever, maar noch van zijn werkzaamheden in de fabriek, noch van zijn mede-arbeiders wordt iets medegedeeld. Het verhaal gaat over een arbeider in zijn gezin en de vreugde en het verdriet dat hij daarin ondervindt.

Ook dat zou nog niet zoo erg zijn, als dat gegeven voldoende was voor het verhaal, en dat is het niet. Eerlijk gezegd, vind ik het te onnoozel. De korte inhoud is namelijk deze:

Een wever komt thuis en bemerkt dat hij vader is geworden. Ondanks het gedoe van de buurvrouwen is hij er blij mee, want zijn vrouw heeft een poosje omgang gehad met een „heer“ en is naar hem teruggekomen en schenkt hem nu een kind. Nadat dit meisje een paar broertjes heeft gekregen, wordt zij ontvoerd. Naspeuring helpt niets — ze is weg. Haar broer raakt verliefd op de dochter van den fabriekseigenaar, bij wien hij en zijn vader werken. De fabrikant wil een huwelijk alleen toestaan, als de knecht enkele duizenden guldens kan aanbieden, wat hij natuurlijk niet kan. Deze nieuwe tegenslag treft de familie juist, als moeder bekend heeft, dat het verdwenen meisje de dochter van haar en dien „heer“ was.

Gelukkig vergeeft vader, die zich zelf een zondaar weet, de misstap van zijn vrouw. Dan daagt opeens het verloren schnap op, wier echte vader berouwvol gestorven is en haar veel geld heeft nagelaten. Zij wordt nu zonder eenig verwijt aanvaard door den wever. Van haar geld geeft ze eenige duizenden aan haar broer om zoo zijn huwelijk mogelijk te maken. Dadelijk rent deze deur uit om de zaak met den fabrikant te regelen. Ongelukkigerwijze zijn er juist relletjes en een verdwaalde kogel treft den jongen, waarmee het boek uit is.

Men vraagt zich af, waarom die jongen sterven moest, nu alles zoo mooi liep en waarom de schrijver niet verder vertelde, wat er nu met het gezin gebeurde. Want anders wordt alles met een uitvoerigheid verteld, die verbijsterend is. Of liever, niet verteld, maar beredeneerd en dat is mijn voornaamste bezwaar tegen dit boek. Letterlijk niets laat de schrijver rustig zich ontwikkelen. Hij verklaart en bepraat alles. De lezer ziet niets, hij hoort alleen maar den druk vertellenden auteur. En dit alles in een deftig betoogenden stijl, die alle spanning doodpraat. Verschil tusschen belangrijk en onbelangrijk is er niet. Het verdwijnen van het meisje wekt geen meerdere sensatie, dan het verdrijven van een lintworm bij haar broer. Het hoog-geestelijke en het platvoersche staan pal naast elkaar en werken daardoor soms onbedoeld komisch.

Dit boek van Van Bokhorst is mij zeer tegengevallen, omdat, naar ik stellig geloof, de schrijver het beter had gekund. Hij heeft zich geen moeite getroost in het karakter zijner personen door te dringen, hij blijft overal slechts aan de uiterste oppervlakte. Hij, die weet te vertellen, geeft hier geen behoorlijke milieu-teekening, want het hoofdstuk over de Schapenkamp, dat zoo los van het verhaal staat, is toch erg poover. Het deftig-gemoedelijk betoog over de huizen en de menschen, hun gewoonten, bijgeloof en omgang is ondanks zijn lengte, weinig zeggend. De slappe stijl wordt tevergeefs door tal van vragen en uit-